

УДК 378.147.091.26-047.36:373.5.011.3-51]:811.161.2'355
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/28.208784>

Надія СКРИПНИК,
orcid.org/0000-0002-6847-200X
кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
(Вінниця, Україна) Nadiyvnuia@gmail.com

ТЕСТОВИЙ МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-СЛОВЕСНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОРФОЕПІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Трансформації у системі сучасної вищої освіти України нерозривно пов'язані із забезпеченням якості знань та оцінюванням навчальних досягнень студентів. Вагомим інструментом педагогічної діяльності, що слугує для оцінки успішності знань і поліпшення ефективності освітнього процесу, є моніторинг. У статті розглядається питання доцільності використання тестових технологій для вдосконалення орфоепічних норм і розвитку уяви мовлення майбутніх учителів української мови. Нормативність мови виявляється на рівні орфоепічних, акцентуаційних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, фразеологічних, стилістичних норм сучасної української літературної мови. Своєрідність літературної вимови залежить від змісту мовлення, його призначення та умов. Уточнено суть понять «тест» і «тестування». Розкрито основні переваги й типові недоліки у використанні тестових завдань в освітньому процесі вищого навчального закладу. Окреслено певні особливості щодо застосування тестування у професійній підготовці майбутніх учителів-словесників. Тести вузівської успішності перевіряють виключно знання, навички, вміння, тому поряд з іншими методами є ефективним інструментом контролю. Проведення поточного, тематичного і підсумкового контролю у формі тестових завдань дає можливість викладачеві швидко та неупереджено перевірити знання студентів, скорегувати їх шляхом додаткового опрацювання та оперативного реагування щодо корекції результатів навчання. Усвідомлення здобувачів вищої освіти, що їх обов'язково оцінюватимуть на занятті, стимулюватиме їхню самостійну роботу, розвиватиме фахові, пізнавальні потреби й інтереси в лінгвістичній царині. Тренувальні тестові запитання з розділу «Орфоепія» сучасної української літературної мови поглиблюють знання з орфоепічно-акцентних норм вимови та допомагають попередити найтипівіші помилки у мовленні студентів. Застосування тестових методів контролю дає змогу індивідуалізувати процес підготовки студентів, а педагогічна практика засвідчує, що тестування як один із методів контролю оволодіння знаннями, вміннями й навичками має суттєві переваги над традиційними методами.

Ключові слова: тестові завдання, метод тестування, тест, форми тестових завдань, моніторинг, орфоепія.

Nadiia SKRYPNYK,
orcid.org/0000-0002-6847-200X
Candidate of Philological Science,
Head of Ukrainian Philology Department
Communal Institution of Higher Education
«Vinnytsia Humanitarian and Pedagogical College»
(Vinnytsia, Ukraine) Nadiyvnuia@gmail.com

TEST MONITORING OF FUTURE TEACHERS' EDUCATIONAL ACHEEVEMENTS DURING THE PROCESS OF STUDY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE ORTHOEPY

Transformations in the modern system of higher education in Ukraine are inextricably linked to the quality of students' knowledge and evaluation of their educational achievements. Monitoring is an important tool of pedagogical work that serves to evaluate the success of knowledge and improve the effectiveness of the educational process. The article deals with the expediency of using test technologies to improve the orthoepic norms and to develop the speech of future teachers of the Ukrainian language. The normativity of language is revealed at the level of orthoepic, accentuation, lexical, morphological, syntactic, phraseological, stylistic norms of modern Ukrainian literary language. The peculiarity of literary pronunciation depends on the content of the speech, its purpose and conditions of using. The essence of such concepts as «test» and «testing» is clarified. The main advantages and typical disadvantages in the use of test tasks in the educational process of higher educational establishments are revealed. Some specific features of test method application in the process of future teachers' professional training are outlined. Tests, which are used in higher educational establishments, are able to evaluate students' knowledge and skills effectively. Current, thematic and final control in the

form of test assignments enables the teacher to check up students' knowledge quickly and impartially, adjust them by further elaboration and prompt response to correction of learning outcomes. Systematic and objective evaluation of students' knowledge will stimulate their independent work, develop professional, cognitive needs and interests in the linguistic field. The training test questions in the field of Orthoepy of modern Ukrainian literary language deepen the knowledge of orthoepic-accentual pronunciation and help to prevent the most common mistakes in students' speech. The application of test methods of control makes it possible to individualize the process of student training, and the results of pedagogical practice show that testing as one of the methods of controlling the acquisition of knowledge and skills has important advantages in comparison with the traditional methods.

Key words: test tasks, test method, test, forms of test tasks, monitoring, orthoepy.

Постановка проблеми. Нині освіта в Україні переживає глобальні реформи і потребує конкретизації, уточнення змісту, визначення параметрів та шляхів удосконалення методів, форм педагогічного контролю й оцінки результатів навчання. Актуальність теми зумовлена інноваційними тенденціями в освіті.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти особливе місце посідає пошук досконалих методів вимірювання рівня навчальних досягнень молоді. Стрімке поширення нових освітніх технологій дає змогу прогнозувати результати навчальної діяльності, передусім співвідносити набуті знання з кінцевою метою навчання (Дияк, 2015). Таким чином, метод тестування дає змогу мобільно провести перевірку того, як майбутній філолог засвоїв той чи інший матеріал, порівняно швидко визначити рівень успішного засвоєння матеріалу та скоригувати прогалини у знаннях.

Аналіз досліджень. У сучасній методиці актуальною і невирішеною досі залишається проблема пошуку й розроблення тестових завдань та правильного їх методичного застосування, адже якісно складені тести дають можливість швидко оцінити знання суб'єктів навчального процесу.

Тестування як метод педагогічної діагностики висвітлено в дослідженнях С. Аванесова, В. Беспалька, К. Інгенкампа, П. Клайна, А. Майорова, Л. Долінера та ін. Питаннями підвищення якості знань учасників освітнього процесу займалися науковці А. Аношкін, Ю. Бабанський, Г. Корзнікова, К. Корсак, Н. Тализіна; про важливість застосування тестових технологій на заняттях з української мови зазначали Л. Коваленко, Т. Манілова, В. Федоренко; на ефективність тестового моніторингу як засобу вимірювання знань звертають увагу у своїх працях З. Бакум, Т. Бойчук, І. Булах, Н. Голуб, С. Караман, І. Кучеренко, І. Шинкарьова.

Мета статті – впровадження тестування як одного із засобів контролю рівня опанування майбутніми вчителями-філологами теми «Орфоепія». Основним завданням тестових технологій як загальнонаукового діагностичного методу є особлива культура освітнього процесу, що

передбачає специфічну грамотність у відповідних питаннях не лише із фахових дисциплін, а й із психології, педагогіки, методики. І лише правильно складені тестові завдання в змозі повністю відповідати сучасним цілям навчання та освіти.

Методи даної розвідки: аналіз і синтез наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури, узагальнення та систематизація матеріалу.

Виклад основного матеріалу. Моніторинг в освіті – це засіб оцінювання, завдяки якому робляться висновки і судження, спрямовані на розвиток об'єкта, що вивчається. У лінгводидактичній науково-методичній літературі, присвяченій дослідженню тестових технологій, подано різні тлумачення дефініцій «тест», «тестування».

За визначенням текстолога В. Аванесова, «педагогічний тест – це система паралельних завдань специфічної форми, розташованих у зростаючому за ступенем складності порядку, що дає змогу якісно та ефективно виміряти рівень і структуру підготовки екзаменованих» (Аванесов, 2005).

А. Малихін зазначає, що тест – це сукупність тестових завдань, дібраних за певними правилами для вимірювання певної якості, це система завдань специфічної форми, змісту, розташованих за зростанням складності, яка дає змогу виміряти рівень підготовки опитуваних та оцінити структуру їхніх знань (Малихін, 2001: 26). Тому до тесту не можна включати будь-яке завдання. Воно повинно відповідати чітко визначеній формі, змісту, рівню складності.

Тестування визначається як метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибірка поведінки, що репрезентує передумови чи результати навчального процесу, повинна максимально відповідати принципам співставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірювань, має пройти обробку й інтерпретацію та бути готовою до використання в педагогічній практиці (Л. Кухар, В. Сергієнко) (Кухар, 2010).

На думку Д. Швець, тестування – це досить короткі, стандартизовані або нестандартні

випробування, що дають змогу за порівняно короткі проміжки часу оцінити викладачами та студентами результативність пізнавальної діяльності останніх, тобто міру й якість досягнення кожним із них поставлених цілей навчання (Швець, 2010).

Н. Касярум та О. Касярум зауважують, що мета тестування – визначити відносну міру, виваженість індивідуальної ознаки на основі максимального використання кількісних показників (Касярум, 2007).

Кожне тестове завдання повинно оцінювати певний рівень когнітивного домену (пізнавальної сфери). За Б. Блумом розрізняють шість когнітивних рівнів: рівень знання (вимагає згадати раніше засвоєний матеріал); рівень розуміння (вимагає інтерпретації вивченого матеріалу); рівень застосування (характеризує здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях); рівень аналізу (здатність розкласти ціле на частини); рівень синтезу (складання цілого з частин); рівень оцінювання (здатність давати оцінку, зокрема критичну, процедурам, висновкам, доказам, перспективам тощо) (Парашенко, 2006). Тестові завдання рівнів аналізу, синтезу й оцінювання тісно пов'язані між собою.

Ступінь надійності методу тестування залежить від об'єктивності методу, параметрів засобу вимірювання, стабільності характеристики, яку вимірюють (Метод. рекомен., 2004: 17–18). В. П. Безпалько вважає, що надійність тесту залежить від кількості тестових завдань, тому для достатньої надійності підсумкового контролю достатньо великих розділів курсу навчання, тест має містити не менше як 40 завдань (Безпалько, 2002: 50–55).

Основні форми тестових технологій охоплюють: завдання закритої форми (з вибором однієї або кількох правильних відповідей); завдання відкритої форми; завдання на встановлення відповідності; завдання на встановлення послідовності.

Орфоепія (від грец. *orthos* – правильний і *epos* – мовлення) стосується насамперед усної форми мовлення, тобто вона вчить, як вимовляти ті чи інші звуки в певних фонетичних позиціях, сполученнях з іншими звуками, у граматичних формах, групах слів чи окремих словах.

Для визначення рівня якості знань і контролю навчальних досягнень студентів з української орфоєпії застосовуються тестові завдання, які спрямовуються на вдосконалення правильної літературної вимови, на подолання орфоєпічних помилок, що підвищує загальну культуру укра-

їнського літературного мовлення та професійно-мовленнєву компетентність майбутніх учителів української мови і літератури.

Тестові завдання з розділу «Орфоєпія»:

Завдання 1–8 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Потрібно вибрати правильний варіант відповіді.

1. Який зі словників регулює правильну вимову звуків, звукосполучень і наголосу в словах?

А – орфографічний; Б – тлумачний; В – іншомовних слів; Г – орфоєпічний.

2. Яке явище впливає на милозвучність української мови?

А – правильний запис слів; Б – правильне творення слів; В – чергування [д]/[дж]; Г – чергування у/в, і/й.

3. Позначте рядок слів, у якому наголос падає на перший склад.

А – спина, разом, випадок, олень; Б – дочка, донька, фартух, новий; В – завдання, читання, кохання, люблю; Г – агент, документ, каталог, вірші.

4. Позначте рядок слів, у якому наголос падає на другий склад.

А – гуртожиток, дужки, ім'я, легкий; Б – задовго, далеко, циган, експерт; В – навскоси, приятель, живопис, вчення; Г – глядач, статуя, ненависть, симетрія.

5. Які голосні звуки в українській мові вимовляють чітко?

А – [а], [у], [о]; Б – [а], [у], [і]; В – [е], [а], [у]; Г – [и], [а], [у].

6. Позначте рядок, у якому правильно подано звуковий запис слів:

А – [го^алубка], [зо^азул'а]; Б – [голубка], [зоул'а]; В – [го^л'убка], [зо^ззул'а]; Г – [го^л'лубка], [зо^з'ул'а].

7. Позначте рядок слів, у якому наголос змінює значення слова:

А – замок, мука, характерний; Б – пора, сонце, сон це; В – орел, Орел, приклад; Г – завжди, житло, свята.

8. Позначте рядок слів, у яких відбулося спрощення у вимові й на письмі:

А – студен..ство, зві..но, че..ний; Б – облас..ний, виїз..ний, сер..це; В – балас..ний, хворос..няк, невіс..ці; Г – зліс..ний, корис..ний, шістдесят.

У завданнях 9–10 треба встановити відповідність. До кожного рядка, позначеного буквою, дібрати відповідник, позначений цифрою.

9. Поєднайте поняття, позначене цифрою, з прикладами, позначеними буквами.

1. Уподібнення приголосних	А Води – води, викликати – викликати
2. Подвійний наголос	Б Косьба, боротьба
3. Форморозрізнявальний наголос	В Замок – замок, атлас – атлас
4. Словорозрізняльний наголос	Г Помилка, також Д Зате, проте

10. Поєднайте поняття, позначене цифрою, з прикладами, позначеними буквами.

1. Чергування у/в розріз- ного значення слів	А Весь – увесь, вчитель – учитель
2. Чергування у/в не роз- різного значення слів	Б Василь й Ярина
3. Порушено чергування і/й	В Вправа – управа, вра- ження – ураження
4. Порушено чергування у/в	Г Приїхала в Львів Д Батьки і діти

Завдання 11 та 12 – завдання відкритої форми.

11. Запишіть речення, вибравши правильний варіант із наведених у дужках: Рідну Батьківщину (в, у) (усі, всі) віки порівнювали (з, із) матір'ю, бо нема нічого найдорожчого (в, у) людини, як мати (й, і) рідна земля. Окрема людина невіддільна (від, од) народу, а народ невіддільний (від, од) Батьківщини: (в, у) цьому сила народу (і, й) міць його, невмирущість (і, й) безсмертя (Є. Гуцало).

12. Запишіть транскрипцію слів:

Легко, дьогтю, молотьба, книжка.

Науковець П. С. Дудик стверджує, що «орфоепічні норми – це: норми власне орфоепічні (літературна вимова окремого звука); норми акцентні, наголошувальні; інтонаційні норми мовлення» (Дудик, 2005: 135). Щоб уникнути помилок, треба добре засвоїти орфоепічні норми української літературної мови.

Тестові завдання:

1. Сукупність правил вимови – це:

А – стилістичні норми; Б – орфоепічні норми; В – морфологічні норми.

2. Позначте слово, фонетична транскрипція якого не відповідає орфоепічній нормі.

А – здобути – [здо'бути]; Б – стежка – [стєшк'а]; В – боротьба – [бород'ба]; Г – лелека – [леилєка]; Д – пильно – [пїл'но].

3. Укажіть рядок, у якому неправильно вжито літеру г.

А – гатунок, гніт, газда, габлі; Б – гирлига, глей, гедзь, гегати; В – ганок, ґрунт, гуля, ґрати; Г – гамма, гривня, ґротеск, ґранат; Д – газдиня, ґогель-могель, ґрунт, ґудзь.

4. Позначте рядок, у якому всі приголосні звуки глухі.

А – фісташка, сітка, фікція, шепіт; Б – шпіц, качка, дзвін, колір; В – тітка, важіль, шафа, нігті;

Г – чітко, хутко, отже, доріжка; Д – безлад, холод, комар, чаша.

5. Визначте рядок, у якому не порушено правило спрощення в усіх групах приголосних.

А – тиждень – тижневий, виїзд – виїзний, писк – пискнути; Б – випуск – випускний, контраст – контрастний, улестити – улестливий; В – тиск – тиснути, користь – корисливий, масло – масний; Г – бряк – брякнути, блиск – блискнути, аспірант – аспірантський; Д – студент – студентський, пропуск – пропускний, щастя – щасливий.

6. Укажіть, у якому рядку порушено правило спрощення в групах приголосних.

А – лестоці – улестливий, щастя – щасливий, вість – вісник, честь – чесний; Б – якість – якісний, захист – захисний, стелити – слати, вість – вісник; В – перстень – перстня, бряк – брякнути, плюск – плюскнути, проїзд – проїзний; Г – пристрасть – пристрасний, область – обласний, кількість – кількісний, задрість – задрісний; Д бряк – брякнути, блиск – блискнути, аспірант – аспірантський.

7. У якому рядку в усіх словах слід писати літеру г?

А – ..аньбити, ...аразд, ..оробець, ..уманіст, ..урток; Б – ..рати, ..арний, ..аз, ..уртожиток, ..ущавина; В – ..валт, ..рунт, ..аздиня, ..анок, ..ава; Г – ..удзик, ..арбуз, ..уркіт, ..уцільський, ..риб; Д – ..усак, ..овір, ..ніт, ..віздок, ..адюка

8. У якому рядку в усіх словах буквосполучення *дж* і *дз* позначають один звук?

А – надзвичайний, підживитися, джунґлі, відзнака; Б – дзвін, джерело, їдджу, кукурудза; В – надземний, відзначати, дзига, підживлення; Г – підзахисний, джміль, підзолотити, піджарити; Д – підземний, дзеркало, підзвітний, відзначати.

9. Орфоепія – це розділ науки про мову, який вивчає:

А – знаки письма; Б – правила вимови; В – правила написання слів; Г звуки мови і мовлення.

10. У якому слові [о] вимовляється з наближенням до [у]?

А – зозуля; Б – олово; В – бовкнути; Г – сподівання.

11. Позначте рядок, у якому в усіх словах при вимові відбувається уподібнення приголосних звуків

А – зсипати, дужка, розпач, жінці; Б – освітній, зарядка, молотьба, розжувати; В – якби, зшити, навесні, ягідки; Г – зжовкнути, ніжність, квітання, усмішці; Д – легкий, екзамен, ліжка, безсердечний.

12. Звук [д] є в кожному слові рядка

А – кладка, футболіст, город; Б – ведмідь, десять, джерело; В – баскетбол, душа, дзвінок; Г – податок, дятел, звідти; Д – дитина, боротьба, день.

Висновки. Отже, систематичне тестування допомагає не лише перевірити успішність і об'єктивно оцінити рівень навчальних досягнень майбутніх учителів-філологів, підготувати їх до професійної педагогічної діяльності, а й щоразу вдосконалює вироблення стійких навичок правильної вимови слів. Це означає, що викладачеві слід постійно готувати студентську молодь до тестування, однією з переваг якого є відсутність емоційної напруженості у здобувачів вищої освіти, характерної для проведення

контрольних робіт, бо контроль здійснюється у формі, яка створює відчуття комфорту й розвиває позитивну налаштованість студента щодо нього.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробленні й упорядкуванні тестових завдань із теми «Орфоепія», адже застосування тестових технологій поруч із традиційними формами контролю на заняттях із лінгвістичних дисциплін забезпечує якісну комунікативно-мовленеву підготовку учасників освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесов В. С. Форма тестовых заданий : учебное пособие. Москва : Центр тестирования, 2005. 156 с.
2. Безпалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика III тысячелетия). Москва ; Воронеж : Московский психолого-социал. институт, 2002. 352 с.
3. Дияк О. В., Прудка В. М. Українська мова: комплексне видання для підготовки до ЗНО : навчальний посібник Київ : Літера ЛТД, 2015. 512 с.
4. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2005. 368 с.
5. Касярум С. О., Касярум О. П. Моніторинг навчального процесу за результатом сесійного контролю рівня знань студентів. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2007. Вип. 99. С. 44–50.
6. Конструювання тестів. Курс лекцій : навчальний посібник / упоряд. Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. Луцьк, 2010. 182 с.
7. Малихін А. Тести у навчальному процесі. *Рідна школа*. 2001. № 8. С. 26–27.
8. Методичні рекомендації з організації тестового контролю освітньо-професійної підготовки вчителя. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. 100 с.
9. Парашенко Л. І., Леонський В. Д., Леонська Г. І. Тестові технології у навчальному закладі : методичний посібник. Київ : Майстерня книги, 2006. 217 с.
10. Швець Д. Є. Тестування як ефективна форма контролю та підвищення якості знань. *Гуманітарний вісник Запорізької інженерної державної академії*. 2010. Вип. 41. С. 169–177.

REFERENCES

1. Avanesov V. S. Forma testoviyh zadaniy. Uchebnoe posobie dlya uchiteley shkol, litseve, prepodavateley vuzov i kolledzhey [The form of the test items. Textbook for school teachers, lyceum, university and college teachers]. Moskva: Tsentr testirovaniya, 2005, 156 p [in Russian].
2. Bezpalko V. P. Obrazovanie i obuchenie s uchastiem kompyuterov (pedagogika III tyisyachiletiya) [Education and training with the participation of computers (pedagogy of the third millennium)]. Moskva-Voronezh: Moskovskiy psihologosotsialniy institut, 2002, 352 p [in Russian].
3. Dyiak O. V., Prudka V. M. Ukrainska mova: kompleksne vydannia dlia pidhotovky do ZNO: navchalnyi posibnyk [Ukrainian: A Comprehensive Edition for the Preparation for the EIT: A Textbook]. Kyiv: Litera LTD, 2015, 512 p [in Ukrainian].
4. Dudyk P. S. Stylistyka ukrainskoi movy. Navchalnyi posibnyk [Stylistics of the Ukrainian language]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademii», 2005, 368 p [in Ukrainian].
5. Kasiarum S. O., Kasiarum O. P. Monitorynh navchalnoho protsesu za rezultatom sesiinoho kontroliu rivnia znan studentiv [Monitoring of educational process as a result of session control of students' level of knowledge]. Bulletin of the Cherkasy University: Series Pedagogical Sciences. Cherkasy: Vyd-vo ChNU imeni B. Khmelnytskoho, vol. 99, 2007, pp. 44–50 [in Ukrainian].
6. Kukhar L. O., Serhiienko V. P. (ed.) Konstruiuvannia testiv. Kurs lektzii: navchalnyi posibnyk [Designing tests. Course of lectures]. Lutsk, 2010, 182 p [in Ukrainian].
7. Malykhin A. Testy u navchalnomu protsesi [Tests in the educational process]. *Native school*, no. 8, 2001, pp. 26–27 [in Ukrainian].
8. TNPU im. V. Hnatiuka Metodychni rekomendatsii z orhanizatsii testovoho kontroliu osvithno-profesiinoi pidhotovky vchytelia [Methodical recommendations for the organization of test control of teacher training]. Ternopil, 2004, 100 p [in Ukrainian].
9. Parashchenko L. I., Leonskyi V. D., Leonska H. I. Testovi tekhnolohii u navchalnomu zakladi: metodychnyi posibnyk [Testing technologies in an educational institution]. Kyiv: «Maisternia knyhy», 2006, 217 p [in Ukrainian].
10. Shvets D. Ye. Testuvannia yak efektyvna forma kontroliu ta pidvyshchennia yakosti znan [Testing as an effective form of control and improvement of the quality of knowledge]. Humanities Bulletin of Zaporizhzhya Engineering State Academy. Zaporizhzhia: Zaporizka derzh. inzh. akad., vol. 41, 2010, pp. 169–177 [in Ukrainian].